

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Godlycke Kracht Van De Goede Wercken Ghegront Op Het Waere Gheloof

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

III. Capittel. Wordt bethoont dat de goede wercken det rechtveerdighe
mensen hun noch meet recht-veerdigh-maken.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71472)

arch. Cap. 2. Parte. 1. Dat den mensch niet Godlijck
 uytwercken en kan ten sy dat hy te bozen censi-
 ghen Godlijcken staet hebbe / ghelyck oock niet
 mant centighe menschelijcke wercken kan doen/
 ten sy dat hy een mensch sy: Maer de rechtveer-
 dighe menschen sijn in eenen boven-natuerlijcken
 ende als in eenen Godlijckē staet daer de heyligh-
 makende gracie/vervolgens de goede wercken die
 sy in desen staet doen sijn boven natuerlijck ende
 Godlijck / want soodanigh als het Wesen is van
 centighe sache soodanigh sijn oock hare uytwer-
 kinghen. Doorders / de boven-natuerlijcke ende
 Godlijcke wercken hebben proportie met de rechte
 verbiggh-maekinghe ende eeuwighē saligheyt/
 voer soo veel als te boven-natuerlijck ende God-
 lijck sijn / soo sijn van dese twee dinghen / vol-
 gens de beloften Gods ende de reden verdiens-
 sijn van 't eeuwigh leuen. Doch dit sullen wy in
 de volghende Capittels byreder betuyfen.

III. CAPITTEL.

Wordt bethoont dat de goede wercken der recht-
 veerdighe menschen hun noch meer recht-
 veerdigh-maken.

Dit seght den H. Jacobus Apostel in synen Brief
 Cap. 2. v. 21. & seqq. soo wijd-loopigh/ende niet
 soo klaere woorden/dat tek niet bedencken en kan
 hoe het penant in de wereldt heeft durben of kon-
 nen loochenen. Hoort sijne woorden :

Abraham onsen Vader is hy niet uyt de wercken ghe-
 rechtveerdicht gheweest, als hy Isaac sijnen sone gheoffert
 heeft op den Altaer?

Siet ghy wel dat het gheloove mede-ghewrocht heeft
 met sijne wercken, ende het gheloove volmaectt is ghe-
 weest uyt de wercken?

Ende de schrift is vervult gheweest die daer seght: Ende
 Abraham gheloofde Godt, ende het is hem tot rechtveer-
 digheyt

digheyt gherekent, ende hy is een vriendt Godts ghenact
gheweest.

Siet ghy dan nu dat een mensch uyt de wercken gerecht
veerdicht wort ende niet alleenlick uyt het gheloove?

Hier wordt soo klaer gheseyt dat de wercken
verdienen de rechtveerdigh-makinghe dat het nie-
mant kan reghen spreken als hartuechliche ende
berkeerde verstanden / laet ons dit sien door de
oogh met de spreuke van den h. Apostel Romil-
ten.

1. Seght hy: Abraham is uyt de wercken, naeme-
lick dat groot werck van ghehoorzamenheyt ende
Godts dienstigheyt als hy sinen sone Isaac heeft wil-
len offeren, gherechtveerdicht gheweest. Dit is soo
klaer als 't kan:

2. Het gheloove van Abraham, seght den Apostel/
heeft mede ghewrocht met sijne wercken. Dit woerde-
ken / mede-wercken, beteckent nootzakelich twee
die saemen wercken: Den Apostel seght dat het
gheloove van Abraham mede-ghewrocht heeft met
sijne wercken / soo hebben dan de wercken oock
ghewrocht met het gheloof tot de rechtveerdigh-
makinghe van Abraham.

3. Seght den H. Jacobus: Den mensch wordt ghe-
rechtveerdicht uyt de wercken, ende niet alleenlick uyt
het gheloove. Dit boeght hy ten lesten daer hy om
dat niemant sou konnen segghen dat Abraham al-
leen door het gheloove / ende niet door de wercken
gherechtveerdicht wiert.

Hier opt make ick nu mijn besuyt van 't ghene
ick wilde betoonen: 't is seker dat Abraham al-
reede rechtveerdigh was wanneer hy sinen sone
Isaac wild' offeren: Dit blijck opt versegghen
plaetsen vande Schryfture: 1 Gen. 15. 6. Daer
Godt aen Abraham beloofst dat sijne nakomelingen
soo menighbuldigh souden zyn als de sterren des
hemels / waer op de Schryfture seght: Abraham
heeft aen Godt gheloofst, ende 't is hem gherekent geweest
tot rechtveerdigheyt. Dit was seker te vozen eer hy
sinen sone Isaac moest offeren / want Isaac en was
alsoon

alsden noch niet ghebozen. 2. Den H. Apostel Paulus *Hebr. 11. v. 8.* Zijst Abraham op 't hoogste om dat hy door het gheloohe aen Godt is gehoozsaem gheweest wanneer hem gheboden wiert te reysen naer een vreem landt: Dit gheschiedde noch vooegher als het hoozgaende/ ende Partye leert dat den mensch door het ghelooft allen gherechtveerdigh wozt/ ergo sy moet oock selbe bekeenen dat Abraham lanch te bozen eer hy sijnen sone wild' offeren/ gherechtveerdigh was: ghelijck sy dat oock updruckelijck bekeenen in hunnen Dordrechtchen Bijbel op dese plaetse *Num. 63.* Wel aen dan / was Abraham te bozen al gherechtveerdigh eer hy sijnen sone moest offeren/ soo en is hy niet van gods loos rechtveerdigh gheworden / maer heeft sijnerechtveerdighet vermeerderd / ende den H. Jacobus seght dat hy naemelijck door het offeren van sijnen soon gherechtveerdigh wiert, de goede wercken dan maken de rechtveerdige menschen noch meer rechtveerdigh.

En onghelooftich hoe Partye hier sich keert ende wendt / en wat s' al versiert om desen slaghtre ontgaen. Dit konnen wy sien in de bemerkingshet van haren Dordrechtchen Bijbel op het tweede Capitel vanden H. Jacobus.

1. Op dese woorden / Abraham is gherechtveerdigh gheweest uyt de wercken: dat moet verstaen worden/ segghen sy / dat hy met sijn wercken betoont heeft dat hy een waer ende levendigh ghelooft hadde, ende dat hy door de goede wercken als vruchten des selven voor Godt ende de menschen bethoont heeft, dat hy waerlijck voor Godt gherechtveerdigh was.

Dat is puer gheestigh om de heele Schriftuere van onder tot boven te keeren/ ende met een woort of twee daer hy te lappen/ alles te leeren wat men behoeft. Jacobus seght/ Abraham is door de goede wercken gherechtveerdigh gheweest. En is niet soo/ seggen de Calvinisten, want hy was te bozen rechtveerdigh/ ende hy betoonde alleenlijck door de goede wercken dat hy rechtveerdigh was. Veret voort.

voortaan wel op/bemide Leser, dat dit woordesken
rechtveerdigh worden, volgens de Calvinisten, niet
anders te segghen en is als betoonen, maer niet wel
toe dat ghe dese nescntre ende onghetwoorde manie-
re van spreken nergens meer en ghebruyckt als
hier/ander sijn ghy sout in grobe dwalingen dal-
len: Want als men van Christo seggt dat hy ghebo-
ren wiert van de H. Maghet / of dat hy gekruylt wien
&c. (ghelijck op de selve maniere gheseyt worde
van Abraham dat hy gherechtveerdicht wiert) ghy en
mooght niet segghen dat Christus alleenlijck be-
thoonde dat hy gheboren ofte ghekruylt wiert. Want
alsoo sout ghy de heele Christelijcke Religie / ende
Schysure om verre stooten: over sulcx my dunckt
dat ghy dese woorden / Abraham wiert gherechtveer-
dicht, verstaen moet gelijk de voorgaende/Christus
wier geboren, hy wiert gekruylt &c. Te weten / niet te
daet / ende in den teghentwoordighen tijdt / ende
niet van den voorgaenden tijdt / want de een
Schysure moet passen op d'andere.

2. Op dese woorden Jacobi: Het gheloove van A-
braham heeft mede ghewoicht met sijne werken seggt
den Dordrechtschen Bijbel Num. 66. naemelijck om
krachtelijck te bewijzen ende te betuyghen door de goede
werken dat hy voor Godt gherechtveerdicht was.

Maer ick vade hier wederom twee groote
swarigheden. De eerste is / dat ick in de heele
Schysure niet bevinden en kan dat dit woordes-
ken / Mede-werken te segghen is / bewijzen; ofte be-
tuyghen: *Marc. 16. v. 20.* Wordt gheseyt dat Godt
mede-wrocht met de Apostelen / 't welck den Dor-
drechtschen Bijbel selve verstaet *Num. 24* van eenre dw-
delijcke werkinghe des H. Gheests in de herten der men-
schen; bekrachtigende de selve tot haere bekeeringhe. *1. Cor. 16. v. 16* seggt Paulus dat men sich soude om-
derwerpen aen een ghelijck ote mede-wercke, te
weten / ghelijck den Dordrechtschen Bijbel dat oock
verstaet *Num. 51* in den selven dienst, van spreken
Et. 3. Philipp. 2. 25. Wordt Epaphroditus van Paulus
ghendeent eenen mede-wercker of mede-arbeyder, mer
melijck

melijck seght den Dordrechtſchen Bybel Num. 88. In
het werck vande vercondinghe des Euangeliums Epist. 3.
Ioan. v. 8. seght den H. Joannes dat-men de leeraerg
soude ontfanghen op dat wy mede-werckers mogen
worden der waerheyt / dat is / seght den ſeluen
Bybel Num. 20. bevoorderen de verbreydinghe der waere
leere des Euangeliums. Ten lesten Rom. v. 28. seght
den H. Apostel / dat alle de ſwarigheden ende verdruc-
kinghen mede-wercken tot goet met de ghene die Godt
lief hebben.

Dit ſijn alle de plaetsen van de heele Schrif-
ture / daer van mede-wercken gheſproken wort / ende
nergens en is het te ſegghen bewijs ofte betuy-
ghen. Wat komen dan de Calvinisten niet ſoobanighe
uplegginghen voozt/aengheſien dat ſe geduerigh
roepen dat men de eene Schrifture moet verkla-
ren dooz d'andere ? Daer en is niet eene Schrif-
ture die dooz mede-werckinghe niet anders verſtaet
als eene dadelycke werckinghe ſonder bewijs ofte
betuyghen, ergo ſo tranneer dat den H. Jacobus ſeght
dat het gheloove van Abraham mede-ghevrocht heeft
met ſijne wercken, hy en verſtaet niet anders als ee-
ne dadelycke werckinghe van hem tot de rechtver-
dighmakinghe van Abraham, ſonder te ſpreken van
bewijs ofte betuyghen.

De tweede ſwarigheyt die ick hebbe in dese
noyt te voren ghehoorde verklaringhe van onse
Partye, is / dat den H. Jacobus ſeght / dat het gheloo-
ve van Abraham volmaect is gheweest uyt de wercken,
hy't welck hy wederom hoeghen desen lay / ver-
klaren ofte betoanen, ſoo dat den ſin soude zijn / de
wercken hebben verklaert, ende betoont dat het geloove
van Abraham volmaect ende oprecht is gheweest. Te
welck hy met eene andere Schrifture beheſtighen
die hy eben verdraeyen als de voozgaende hy vzen-
ghen voozt 't ghene Christus tot Paulum ſepde / 2.
Cor. 12. v. 9. te weten : Mijne kracht wort in de ſwack-
heyt volbracht, dat is / ſegghen hy / word bewezen vol-
maect te zijn.

Maer ick en hoorze hier Paulus niet vermaenen
noch

noch van bewyfen, noch van betuyghen, noch van betoonen, noch van verclaren; sijne woorzen legghen plat ende klaer/ dat de kracht Christi in de swackheyde volbracht wort, te weten/met 'er daet ende effect' welijck / als de gheloovighen dooz de daedelycke mede-werkinge van de kracht Christi hunne swackheyden met verduydgheyt verdraghen.

Sijn de Calvinisten niet wel boozien met soodanighe uyt-legginghen van de Schryfture die de Predikanten alleen uyt hun eyghen vernuft ghedicht ende verfiert hebben/ sonder 't minste woordeken dies aengaende te vinden in eenighe andere Schryfuer-plaetsen.

Ten lesten seght den H. Jacobus, dat den mensch gherechtveerdicht wort uyt de wercken, ende niet alleenlyck uyt het gheloove. Dat is / seght den Dordrechtchen Bybel Num. 72. Het wort betuyght ende beweyden door de goede wercken dat den mensch gherechtveerdicht is.

Maer om al dit verfiert bewyfen, betuyghen, betoonen verclaren &c. Met eenen slag om verteet smijten; ick vraghe van onse Partye, of het gheloove niet 'er daet ons niet rechtveerdigh of salighen maecht?

Petrus Cabeljau seght uytduckelijck dat ja. Tom. 2. Van sijn Catholijck Memory boeck. Cap. 23. Wy staen toe, seyt hy / dat het gheloove ons rechtveerdigh of saligh maecht. 't selve bekent den Geuschen Catechismus aen de 60. vraghe. Maer den H. Jacobus schrijft te ben de rechtveerdigheyt toe aen de mercken als aen het gheloove: Want hy seght: Abraham is uyt de wercken gherechtveerdicht geweest, ende / den mensch wort uyt de wercken gherechtveerdicht, ergo / ghelijck hy sprekende van het geloof niet verstaen en moet worden noch van bewyfen, betuyghen, betoonen &c. maer van eene daedelycke mede-werkinghe des gheloofs tot de rechtveerdigheyt / alsoo moet hy oock verstaen worden als hy sprekent van de goede wercken.

Doch niet gheskelijcker als dat Partye dese haer

re boozgaende berklaringsghen wilt bevestigen met
 't ghene den H. Jacobus *V. 18.* Ghy hebt, seyt hy / hee
 gheloove, ende ick hebbe de wercken, toont my uw' ghe-
 loof uyt uwe wercken ende ick sal uyt mijne wercken mijn
 gheloof toonen. Stet ghe wel / segghen sy / dat den
 Apostel het gheloof uyt de goede wercken wilt be-
 toont hebben? Jae / dat sie ick wel / ende hoor
 dat Jacobus hier seght dat de goede wercken tekenen
 zijn van een oprecht geloof / maer dat konnen
 spoock wel zijn al ist saeken dat se saemen met het
 gheloof mede wercken tot de rechtbeerdigheyt:
 Want de goede vruchten sijn tekenen van eenen
 goeden boom / daerom nochtans en laeten sy met
 den boom niet mede te wercken om den smaect
 van den mensch te vermaken: Alsoo sijn de goe-
 de wercken tekenen van een oprecht gheloof/
 maer hier uyt en volghet niet dat se niet saemen
 mede wercken met het gheloof om den mensch te
 volmaken in de rechtbeerdigheyt.

Dit sy meer als ghenoech om uyt te lachen de
 ghelapte schyftieren van Partye: Want ten ber-
 dient gheene wederlegginghe 't ghene uleuw op-
 ghekomen menschen sonder eenighe auctoriteyt
 uyt hun eyghen vernuft hebben versiert: Laet
 ons dan onse booz ghestelde materie verbolghen/
 ende boozberg betoonen dat de goede wercken een
 rechtbeerdigh mensch noch meer konnen rechts-
 beerdigh maken.

Booz eerst seght den H. Apostel Paulus *Rom. 6. V.*
 19. Ghelijck ghy-heden uwe lidmaten ghebruyckt hebt
 om te dienen aen onkuysheyt en boosheyt tot boosheyt,
 alsoo ghebruyckt nu uwe lidmaten om te dienen aen de
 rechtveerdigheyt tot heylighmakinghe. Hier spreekte
 den H. Apostel tot de ghene die alreede geloobigh
 ende rechtbeerdigh waren / soo en verweckt hy
 hem dan tot niet anders als om dese rechtbeerdig-
 heyt noch meerder te maken: Want / seyt hy / ghe-
 lijck ghy in uw' boozgaende leven / als ghy noch
 hepdenen waert / d'ene boosheyt deed' op de an-
 dere ende daeghelijcx booset en booset wiert / al-
 soo

soo moet ghy nu Chyssenen zynde daghelijck heyligher en heyligher worden.

Ten tweeden seght den selben H. Apostel. 1. ad Cor. 7. V. 1. Hebbende dan, alderlieffte, dese belofcen, laet ons suyveren van alle vleckes des vleeschs ende des gheests, volmakende de heyligh-makinge in de vrees des Heeren.

Hier leert den Apostel dat wy dooz de supberheyt van siel ende van lichaem ons in heylighheyt ende rechtveerdigheyt kunnen volmaken/ ofte daghelijck de selve vermeerderen.

Ten derden seght den H. Apostel 2. Cor. 9. v. 10. Hy sal het saet vermenighvuldighen, ende vermeerderen de vruchten ofte struycken van uwe rechtveerdigheyt.

Hier leert den Apostel dat dooz de aelmoessen de goederen verminderd / maer de rechtveerdigheyt vermeerbert wort.

Ten vierden / seght den den H. Joannes Apoc. 22. v. 11. Die vuyl is dat hy noch vuylde worde, en die rechtveerdigh is dat hy rechtveerdigher worde, en die heyligh is, dat hy heyligher worde. Hier bekenet den Dordrechtischen Bybel Num. 29. dat het woort *heyligh worden*, gheset wort teghen het woort *vuyl worden*. Maer niemant wort vuylde dan hy te voer was als dooz quade wercken en utentwe sonden / ergo dit gheset sijn de tegen het ander / soo seght Joannes dat men dooz goede wercken kan heyligher ende rechtveerdigher worden.

IV. CAPITTEL.

Wordt bewesen dat het gheloove alleen niet genoegsaem en is om den mensch rechtveerdigh te maken.

Niemant en twijffelt of het gheloote is noodt-sakelijck om gherechtveerdigh te worden / want dit leert opentlijck den H. Paulus. Hebr. 11. v. 6. Sonder 't gheloove, seyt hy / is 't onmogelijck Gode te beha-